

ЕКОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Для економіки України інновації й інноваційна діяльність є рушійною силою, яка здатна забезпечити економічну незалежність країни і подолання розриву з розвинутими державами шляхом «інноваційного прориву», що передбачає активний пошук і реалізацію власних потенційних переваг, завоювання провідних позицій у тих галузях діяльності, де для цього є необхідні і достатні умови.

Загострення екологічних проблем, які стали врівень з соціально-економічними, потребує екологізації процесів інноваційного розвитку, що актуалізує проблему раціоналізації вибору траєкторій інноваційного зростання вітчизняної економіки за критеріями економічної ефективності і екологічної безпеки.

Природним шляхом подолання протиріч між економічним зростанням (у руслі концепції інноваційного прориву) і забезпеченням екологічної безпеки (у руслі концепції екологічно збалансованого сталого розвитку) є створення і впровадження екологічних інновацій. Однак, як свідчить практика, частка екологічних інновацій у їх загальних обсягах є незначною, що у поєднанні з низьким рівнем інноваційної активності вітчизняної економіки не дає змоги задіяти переваги даного шляху розвитку. Причинами цього є: відсутність належної мотивації створення і споживання екологічних інновацій; складнощі орієнтації виробництва і збуту на задоволення нечітко визначених екологічних потреб споживачів, особливо, якщо вони мають латентний характер; складнощі оцінки ринкових перспектив екологічних інновацій; низька ефективність стратегій їх просування на ринок, нераціональне застосування комунікаційних інструментів [1].

Інноваційна політика – сукупність інвестиційної, науково-технічної і виробничої діяльності, результатом якої є нова або вдосконалена продукція, що отримана завдяки новітнім чи вдосконаленим технологіям у виробництві, управлінні та обробці інформації.

Кожен регіон України має своєрідні природно-кліматичні умови, природні ресурси та характерні трудові ресурси, які створюють особливі умови для розвитку природокористування. Відмінності кожного регіону повинні бути враховані при розробці інноваційно-інвестиційної політики розвитку регіону і створенні інвестиційно-привабливого клімату для інвесторів.

З метою формування і реалізації державної науково-технічної та інноваційної політики, розбудови державної інноваційної системи в Україні прийняті Закони України: «Про пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки», «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків», «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України»; Укази президента України: «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні», «Про невідкладні заходи щодо виходу з кризового стану науково-технологічної сфери України і створення реальних умов для переходу економіки на інноваційну модель розвитку» тощо. Однак ні один з цих законів чітко не прописує регламенти еколого-збалансованої моделі територіального розвитку.[2]:

До екологічних інновацій можна віднести такі процеси [3]:

- розроблення, створення і впровадження нових технологічних процесів і циклів розроблення й погодженого розвитку всіх функціональних ланок добування ресурсів, їхнього перероблення, використання відходів і відтворення цих ресурсів;

- розроблення й використання ресурсозберігаючої техніки, розробка і впровадження маловідходних та безвідходних технологій, що забезпечують комплексне освоєння природних ресурсів, розроблення біотехнології;

- освоєння нових територій, а також розширення тих, що діють, з урахуванням екологічної безпеки населення і виробництва;

- розроблення і випуск нових екологічно безпечних продуктів і створення потужностей для їх виробництва, розроблення варіантів використання нових і поновлюваних джерел енергії;

- впровадження нових організаційних форм, включаючи удосконалення організаційно-територіальної структури потенційно небезпечних виробництв, з метою зниження їх екологічної небезпеки;

- формування нового мислення у розробників інновацій з точки зору необхідності їх екологізації шляхом впровадження обов'язкової екологічної освіти.

Необхідно відмітити, що існують труднощі, які виникають на етапі розроблення екологічних інновацій. Вони полягають у тому, що [4]:

- складно визначити навантаження, які чинять виробництво та продукція на довкілля;

- навряд чи можна передбачити рамкові умови майбутньої утилізації відходів;

- мають місце зростання кількості інновацій і скорочення часу їх

впровадження;

- термін служби продукту зменшується, що суперечить екологічним цілям, тобто цілям тривалого терміну використання, ресурсозбереження і екологічно прийнятної утилізації відходів.

Таким чином, одним із найбільш прийнятних шляхів розв'язання протиріч між економічним зростанням і збереженням стану навколишнього середовища слід вважати орієнтацію на інноваційний екологічно збалансований розвиток ринку шляхом переходу на нові принципи управління ефективністю, використовуючи маркетингові орієнтири прийняття стратегічних рішень [5].

Інструменти маркетингового аналізу ринку здатні виявити та подолати ключові ризики екологічних інновацій, кожен з перерахованих її елементів має певні особливості і ознаки, від котрих залежить характер екологічної інновації, зокрема: потенційні ознаки інновацій характеризують їх здатність запобігати негативному впливові на довкілля, ліквідувати цей негативний вплив, або ж його спричиняти у навколишньому середовищі; функціональні ознаки – специфічні властивості, яких набула система за рахунок наперед заданих параметрів, таких як екологічність, безпечність, низький рівень екологічного ризику, – забезпечуються вдосконаленням організаційної структури управління інноваційними процесами через спрямування їх в новому, еколого-економічному напрямку.

Екологічні інновації, як і будь-які інші, передбачають зміни в техніці, технології, управлінні, правовій системі з тією лише різницею, що їх результати спрямовані на попередження і зменшення негативного впливу на довкілля. Як правило, до екоінновацій належать розробка і застосування ресурсозберігаючих технологій, створення екологічно чистих продуктів, впровадження нових способів організації виробництва (екоменеджмент, екомаркетинг).

Одним із напрямів стимулювання інноваційно орієнтованого природокористування є екологічна реструктуризація національної економіки шляхом удосконалення техніко-технологічних процесів, впровадження принципово нових екологобезпечних засобів виробництва, застосування прогресивних способів і методів очищення виробничих відходів. Інноваційна трансформація природокористування визначається пріоритетним напрямками, які вважаються факторами його нової моделі. Це насамперед нові продукти, технології та способи організації виробництва, що забезпечують охорону довкілля (виготовлення, установку й експлуатацію природоохоронних (очисних) споруд; розробку і впровадження екологічно чистих технологій; переробку, транспортування й поховання відходів, торгівлю екологічними технологіями тощо.

Інноваційність у сфері екології має ґрунтуватися на розробці й використанні ефективних екологічно чистих безвідходних та маловідходних технологій, які сприяють зменшенню обсягів розсіюваних відходів та споживання первинних природних матеріальних ресурсів. Серед нових моделей подальшого економічного розвитку виділяють «зелену» економіку, що орієнтована на економічне зростання, піднесення добробуту суспільства і соціальних гарантій та одночасне зниження екологічних ризиків. На жаль, доводиться констатувати, що процес упровадження інновацій в Україні відбувається повільно та в незначних масштабах [6].

1. Ілляшенко С.М. Маркетингові засади впровадження екологічних інновацій/ Ілляшенко С.М.; Сумський державний університет – Суми : ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2013. – 184 с.

2. Галушкіна Т.П., Грановська Л.М. Еколого-збалансовані пріоритети розвитку території: концептуальні засади та організаційний механізм/ Галушкіна Т.П., Грановська Л.М., 2009. – 271-274 с.

3. Андреева Н.Н. Экологические инновации и инвестиции: сущность, системология, специфика взаимодействия и управления / Н.Н. Андреева, Е.Н. Мартынюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – Т. 2. – С. 207.

4. Белякова О.В. Екологічні інновації – шлях розвитку ринку екологічно чистих товарів / О.В. Белякова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – С. 268-272.

5. Кузнецова Т.В. Напрями впровадження екологічних інновацій в промисловому комплексі регіону [Електронний ресурс] / Т.В. Кузнецова, Л.Г. Сіпайло. – Режим доступу : <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoji-infrastruktury/napryamky-vprovadzhennya-ekolohichnyh-inovatsij-v-promyslovomu-kompleksi-rehionu.html>.

6. Горбач Л. М. Екологічні інновації як визначальний елемент нової моделі природокористування Економіка природокористування і охорони довкілля [Електронний ресурс] Горбач Л. М. – Режим доступу : <http://economics-of-nature.net/uploads/arthiv/2013/Gorbach.pdf>

Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: збірник тез доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 25-26 вересня 2014 року. – Суми : ТОВ "ДД "Папірус", 2014. - С. 212-216.